

В.В.ГОЛОВНЯ, ст.викл., НТУ «ХПІ», Харків
І.Є.ХАУСТОВА, ст.викл., НТУ «ХПІ», Харків

ДЕРЖАВНИЙ ПІДХІД ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В МІНІСТЕРСТВАХ ТА УСТАНОВАХ – ЯК ЗАСОБУ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Розглянуто внутрішній аудит як засіб фінансового контролю, який держава приймає до впровадження у міністерствах та їх підрозділах.

Ключові слова: внутрішній аудит, фінансовий контроль, стандарти, бюджетні установи.

Рассмотрен внутренний аудит как средство финансового контроля, который государство принимает к внедрению в министерствах и их подразделениях.

Ключевые слова: внутренний аудит, финансовый контроль, стандарты, бюджетные учреждения.

Considered internal audit as a means of financial control that the State takes to the introduction in the ministries and departments.

Keywords: internal audit, financial control, standards, budgetary establishments.

Введення

Внутрішні аудитори у розвинутих країнах працюють як у державному, так і у приватному секторах. Вони здійснюють незалежне експертне оцінювання управлінських функцій фірми чи компанії. Вони надають своїй головній фірмі, яка здійснює управління, результати аналізу, оцінювання, рекомендації, поради й інформацію про діяльність підприємства, яке вони перевіряють. В основному, внутрішній аудит розглядає бухгалтерську інформацію та її достовірність. Завдання внутрішнього аудиту — допомогти відповідним працівникам фірми чи компанії виконувати свої обов'язки максимально кваліфіковано й ефективно.

Постановка задачі

Внутрішні аудитори звітують перед вищим керівництвом власного підприємства. За внутрішній аудит відповідає сама фірма або один із її відділів, тобто контролюючий орган всередині фірми. Керівник такого контролюючого органу (або внутрішній аудитор) підпорядкований керівництву підприємства. Внутрішній контролюючий орган здійснює аудиторські перевірки на самому підприємстві або в його підрозділах.

Функція контролю притаманна управлінню з моменту створення підприємства, формулювання його завдань, планів на майбутнє. Без контролю не може існувати ніякий вид управління, як управління не може існувати без:

- об'єктивної інформації щодо фактичного стану справ на підприємстві;

- перевірки відхилень від встановлених вимог до прийнятих управлінських рішень;
- виявлення та попередження тих факторів і умов, які негативно впливають на виконання цих рішень і насамперед, на досягнення поставленої мети.

Такий контроль має назву внутрішньогосподарського (внутрішнього) контролю.

Мета внутрішнього аудиту - удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання, експертна оцінка дотримання економічної політики підприємства, включаючи облікову, оцінка функціонування внутрішньогосподарського контролю, який здійснюється всіма його структурними підрозділами.

Перевагою внутрішнього аудиту, на відміну від зовнішнього, є те, що він системний - складається з попереднього, поточного та наступного, є безперервним, суцільним, що має дуже важливе значення для успішного функціонування підприємства.

Внутрішні аудитори можуть проводити звичайні перевірки на відповідність (визначити, чи дотримано в господарській системі тих специфічних процедур або правил, які прописані персоналу вищим керівництвом (адміністрацією), або займатися операційним аудитом (перевірка будь-якої частини процедур і методів функціонування господарської системи з метою оцінювання продуктивності й ефективності).

Наприклад, у Швеції налічується 2200 «затверджених» аудиторів (еквівалент — сертифікованих) та 2300 уповноважених (еквівалент — аудитори, що мають відповідний рівень підготовки, але не мають сертифікату); в країні приблизно 300 000 юридичних осіб, що підлягають обов'язковому аудиту при населенні у 8,8 млн. осіб. Крім того, є приблизно 10 тис. помічників аудиторів та приблизно 2500 внутрішніх аудиторів (з урахуванням суспільного сектору). Тобто, частка внутрішніх аудиторів у Швеції складає 15 % загальної чисельності аудиторів.

Прикладом організації внутрішнього аудиту є американська транснаціональна корпорація «Істмен Кодак» — всесвітньо відомий лідер з продажу товарів та надання послуг високої якості. В цій фірмі внутрішній аудит здійснюється більше сімдесяти років, відповідальність за нього покладена на загальний відділ аудиту, що знаходиться у Рочестері (штат Нью-Йорк).

Керівництво «Істмен Кодак» вважає аудит важливим елементом процесу управлінського контролю. Аудит здійснюють співробітники загального і локального відділів аудиту, які вирішують такі завдання: вивчення системи контролю за активами; перевірка відповідності встановленого контролю політиці компанії; оцінка виконання урядових програм; проведення спеціальних розслідувань та надання виробничих

звітів, виявлення економії коштів на проведення аудиту. Успіх аудиторської перевірки вимірюється наявністю рекомендацій з вирішення наявних та майбутніх проблем, а показниками її якості є повнота аудиту, витрати на його проведення та ефективність.

Методологія

Об'єктивна потреба у внутрішньому аудиті виникає у зв'язку з тим, що система внутрішнього контролю підприємства має тенденцію з плином часу змінюватись, якщо відсутній механізм постійної її верифікації. Відомо, що при відсутності контролю і належної оцінки персонал підприємства починає працювати недбало. Крім того, незалежно від якості системи контролю, можливі навмисні викривлення реального стану справ на підприємстві.

Потреба у внутрішньому аудиті зумовлена також тим, що верхня ланка управління підприємством не займається безпосередньо контролем повсякденної діяльності виробничих структурних та функціональних підрозділів підприємства, в зв'язку з чим вона відчуває потребу в інформації, що формується на більш низькому рівні управління. Менеджери не мають достатньо часу, щоб перевірити виконання вказівок з управління, і часто не володіють специфічними інструментами такої перевірки. Тому вони не можуть своєчасно виявити приховані недоліки та відхилення. У таких випадках на допомогу приходять внутрішні аудитори, які забезпечують захист від помилок і зловживань, визначають «зони ризику», можливості усунення майбутніх недоліків або відхилень, допомагають ідентифікувати та «посилити» слабкі сторони в системах управління. Їх дії доповнюються обговоренням проблем з вищими органами управління підприємства.

Потреба у внутрішньому аудиті в Україні об'єктивно виникає на великих підприємствах з різними видами діяльності, зі складною розгалуженою структурою і великою кількістю територіально віддалених філій, дочірніх і підпорядкованих підприємств. Робота фахівців внутрішнього аудиту у цьому напрямку полягає, насамперед, в уніфікації і стандартизації облікових процесів для правильного формування зведеної, консолідованої звітності або звітності об'єднань підприємств.

Результати дослідження

Враховуючи усі переваги та перспективи внутрішнього аудиту, Кабінет Міністрів та Міністерство фінансів України запроваджують низку заходів щодо впровадження такого виду контролю у державних установах. Приймається пакет документів на виконання цих рішень, одним з останніх є Наказ МФУ № 1247. Цей наказ від 4.10.2011 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» вводить порядок використання, та затверджує ряд вимог (стандартів), які надають

можливість додержуватись єдиних вимог при проведенні внутрішнього аудиту. Цей наказ набрав чинності з 1 січня 2012 року.

Цей наказ прийнято на виконання плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008 року № 1347, відповідно до пункту 8 Порядку утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 року № 1001

Знайомлячись зі стандартами, необхідно зазначити наступне:

вони розроблені з метою визначення єдиних підходів до організації та проведення внутрішнього аудиту, підготовки аудиторських звітів, висновків та рекомендацій у міністерствах та інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади (далі - установа), оцінки якості такого аудиту;

стандарты застосовуються структурними підрозділами внутрішнього аудиту, утвореними в установах при проведенні ними внутрішнього аудиту;

внутрішній аудит здійснюється незалежно та об'єктивно;

організаційна незалежність передбачає пряме підпорядкування та підзвітність підрозділу внутрішнього аудиту керівнику установи;

функціональна незалежність передбачає недопущення виконання працівниками підрозділу внутрішнього аудиту функцій, не пов'язаних із здійсненням внутрішнього аудиту та не визначених у положенні про підрозділ внутрішнього аудиту.

Відповідно до стандартів, держава спрямовує використання внутрішнього аудиту на такі напрями діяльності:

оцінка діяльності установи щодо ефективності функціонування системи внутрішнього контролю, ступеня виконання і досягнення цілей, визначених у стратегічних та річних планах, ефективності планування і виконання бюджетних програм та результатів їх виконання, якості надання адміністративних послуг та виконання контрольних-наглядових функцій, завдань, визначених актами законодавства, а також ризиків, які негативно впливають на виконання функцій і завдань установи (аудит ефективності);

оцінка діяльності установи щодо законності та достовірності фінансової і бюджетної звітності, правильності ведення бухгалтерського обліку (фінансовий аудит);

оцінка діяльності установи щодо дотримання актів законодавства, планів, процедур, контрактів з питань стану збереження активів, інформації та управління державним майном (аудит відповідності).

Ще дуже важлива проблема, яку не оминають стандарти – це кадрове питання, а саме кваліфікація працівників, які виконуватимуть роботи з проведення внутрішнього аудиту.

Працівники підрозділу повинні постійно удосконалювати свої знання, підвищувати кваліфікацію, у тому числі шляхом самоосвіти.

Підвищення кваліфікації працівників підрозділів внутрішнього аудиту здійснюється шляхом їх направлення до установ, які організовують та проводять навчальні заходи з державного управління та аудиту.

Висновок

Отже, роблячи деякі висновки необхідно зазначити що:

внутрішній аудит, як універсальний потужний інструмент фінансового контролю заслуговує на пильну увагу з боку фахівців різних напрямів - науковців, керівників підприємств та установ, бізнесменів, освітян та інших зацікавлених осіб;

прийняттям стандартів внутрішнього аудиту «для себе», та запровадженням відповідних підрозділів в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, держава подала яскравий приклад використання внутрішнього аудиту для бізнесу та інших недержавних підприємств та установ.

Список літератури: 1. Внутрішній аудит: навчальний посібник/ *В.П. Пантелєєв, М.Д. Корінько*: ДАСОА Держкомстату, 2006 – 248 с. 2. Наказ МФУ № 1247 від 04.10.2011 р. «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» 3. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю. Розпорядження КМУ від 22.10.2008 р. № 1347

Надійшла до редколегії 16.07.2012